

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Omgevingsplan Leeuwarden Buitengebied Zuid

Tussentijds toetsingsadvies over het milieueffectrapport

9 maart 2023 / projectnummer: 3649

1 Advies in het kort

De gemeente Leeuwarden wil een Omgevingsplan vaststellen voor een deel van haar buitengebied: 'Leeuwarden Buitengebied Zuid'. Aanleiding voor dit omgevingsplan was de verplichte herziening van twee bestemmingsplannen.¹ De gemeente wil ook onderzoeken wat de gevolgen voor gezondheid en leefbaarheid zijn. Zij kiest er daarom voor om een omgevingseffectrapportage (OER) op te stellen met daarin (naast de traditionele milieu- en omgevingsaspecten) aandacht voor onder andere omgevingsparticipatie, positieve gezondheid en sociaal economische en landbouwkundige effecten.

De gemeente Leeuwarden heeft de Commissie eerder om advies gevraagd over het op te stellen OER.² Inmiddels heeft de gemeente in aanloop naar een volledig OER al een aantal zaken uitgewerkt en beschreven in twee rapporten:

- Beoordeling worst-case alternatief OER Omgevingsplan Leeuwarden³.
- Ecologisch onderzoek OER Omgevingsplan Leeuwarden⁴.

De gemeente heeft de Commissie gevraagd een tussentijds advies te geven over de opgeleverde resultaten. Dit tussentijds advies kan gebruikt worden bij het afronden van het OER en het omgevingsplan.

Pilot Omgevingsplannen

De gemeente Leeuwarden neemt met het OER voor Leeuwarden Buitengebied Zuid deel aan de pilot 'MER en Omgevingsplannen'. Gemeenten zijn vanwege de aankomende inwerkingtreding van de Omgevingswet aan het experimenteren met omgevingsplannen. Voor het milieueffectrapport of omgevingseffectrapport betekent dit ook een andere werkwijze en nieuwe onderwerpen. De Commissie heeft daarom samen met de VNG een handreiking opgesteld.⁵

In het kader van de pilot zal de Commissie op meerdere momenten advies geven: advies over de notitie reikwijdte en detailniveau (NRD), een tussentijds advies en een regulier toetsingsadvies. Ook zullen de gemeente en de Commissie hun lessen en ervaringen delen.

Wat blijkt uit de opgeleverde documenten?

Het document 'Beoordeling worst-case alternatief' gaat in op de Omgevingsvisie van Leeuwarden en overig beleid dat invloed heeft op de uitgangspunten voor ontwikkeling van het buitengebied, de beschrijving van het gebied, het worst-case planalternatief en de milieu- en omgevingseffecten⁶ daarvan. Daarnaast wordt een voorstel gedaan voor de te onderzoeken alternatieven en zijn al eerste/voorlopige conclusies getrokken. Separaat zijn de resultaten van het ecologisch onderzoek opgeleverd.

¹ Buitengebied 2008 en Lytse Doarpen.

² Advies Reikwijdte en Detailniveau Commissie m.e.r., 23 juni 2022: <https://commissiemer.nl/adviezen/3649>.

³ Versie 5 januari 2023.

⁴ Versie 3 januari 2023.

⁵ <https://www.commissiemer.nl/documenten/00000534.pdf>.

⁶ De Commissie schaaft onder 'milieu' alle effecten op de (fysieke) leefomgeving.

De planregels geven per gebiedstype⁷ de maximale mogelijkheden weer. In gebiedstype "Agrarisch" krijgen agrarische bedrijven een uitbreidingsmogelijkheid tot maximaal 2 hectare, bij gebiedstype "Veenweide" kan dit alleen wanneer deze uitbreiding niet strijdig is met de doelstellingen voor het veenweideprogramma. Ook biedt het mogelijkheden bijvoorbeeld voor kleinschalige kampeerterreinen, recreatiewoningen bij agrarische bedrijven en het toevoegen van een woning bij sloop van bebouwing (rood-voor-rood regeling). Het worst-case alternatief leidt volgens de beoordeling tot (zeer) negatieve effecten voor natuur, waterkwaliteit en landschap. Er zijn op onderdelen positieve effecten op het gebied van gezondheidsbevordering, duurzaamheid en circulaire economie. De mitigerende maatregelen zijn in dit stadium nog niet volledig uitgewerkt.

Wat is het advies van de Commissie?

Er is op onderdelen uitvoerig onderzoek gedaan en er zijn al verschillende mogelijkheden onderzocht om milieugevolgen van het worst-case plan te verminderen. Hiermee is al waardevolle informatie beschikbaar gekomen. De Commissie adviseert voor het vervolg van het proces:

Gebruik alternatievenonderzoek om tot het plan te komen

De Commissie ziet dat is gekozen om direct over te gaan tot het opstellen van een worst-case planalternatief, en dit planalternatief later af te zetten tegen nog nader te onderzoeken alternatieven. Het is niet duidelijk hoe het worst-case planalternatief tot stand is gekomen en hoe het zich verhoudt tot de andere genoemde alternatieven.

De Commissie heeft in haar NRD-advies evenwel geadviseerd om vanuit de geconcretiseerde doelen en analyse van beleid en beleidsontwikkelingen te werken naar verschillende alternatieven, deze vervolgens te vergelijken op milieugevolgen en doelbereik, om zo te komen tot een plan.

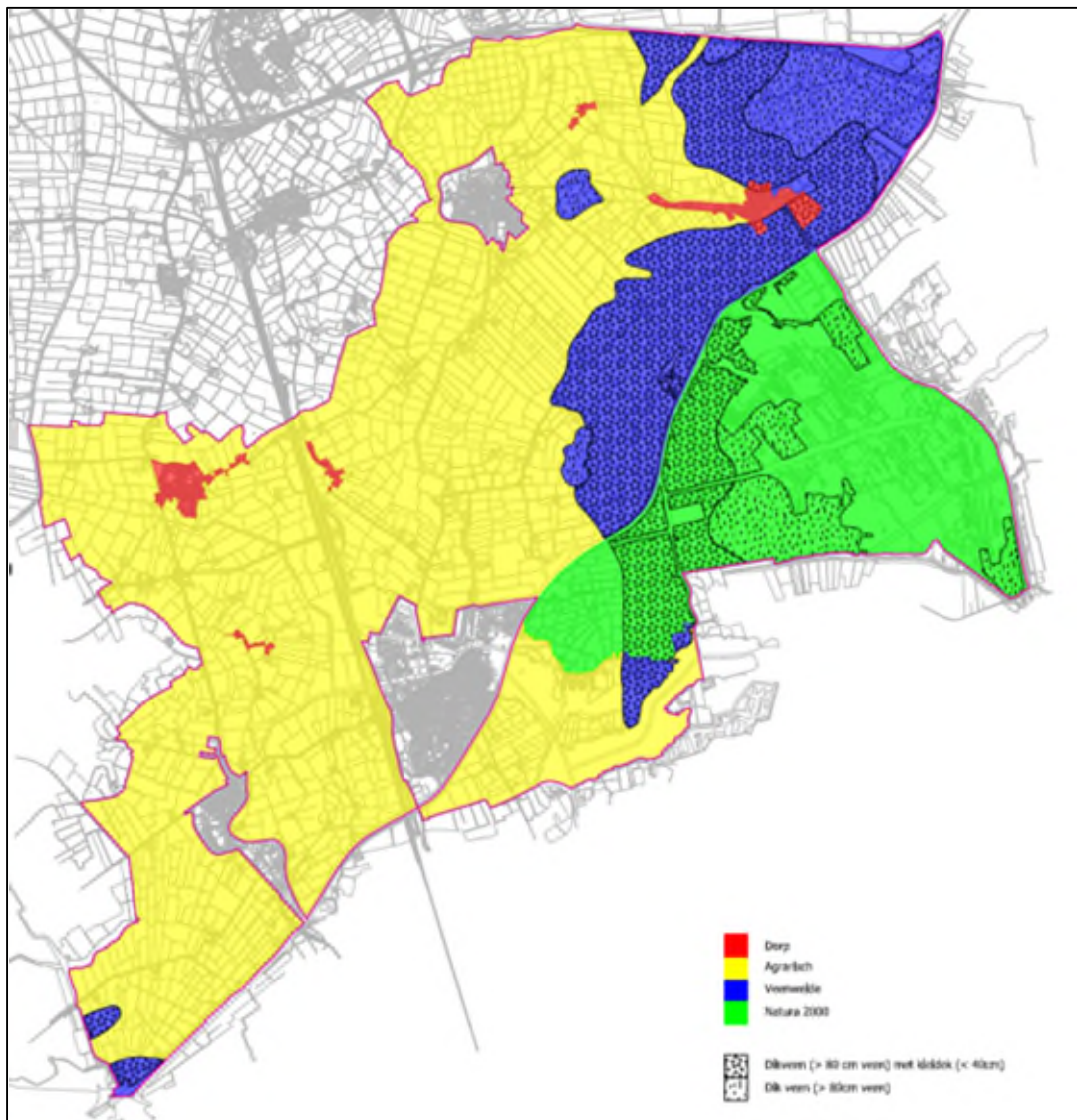
De Commissie adviseert om voor de volgende fase (het definitieve en complete OER) een goede analyse van beleid en beleidsontwikkelingen (scenario's)⁸ te maken, evenals een duidelijke concretisering c.q. vertaalslag van ambities en doelstellingen van de Omgevingsvisie naar dit gebied. Deze stappen zijn belangrijk omdat er veel ontwikkelingen op het buitengebied afkomen. Gebruik deze informatie vervolgens om alternatieven te ontwikkelen die de hoeken van het speelveld weergeven. Gebruik deze alternatieven om te komen tot het voornemen: het Omgevingsplan. De Commissie licht dit nader toe in hoofdstuk 2 van dit advies.

Worst-case planalternatief

De Commissie gaat in hoofdstuk 3 van dit advies in op het worst-case planalternatief. In dat hoofdstuk staan opmerkingen, adviezen en suggesties over de uitwerking en milieu- en omgevingsbeoordeling van dit planalternatief.

⁷ De gebiedstypen: Dorp, Agrarisch, Veenweide, Natuur.

⁸ Zie paragraaf 2.2 van de NRD.

Figuur 1: plangebied omgevingsplan Leeuwarden Buitengebied Zuid met gebiedstypen. Bron: Beoordeling worst-case alternatief OER Omgevingsplan Leeuwarden, gemeente Leeuwarden, januari 2023.

Aanleiding OER

Het Omgevingsplan stelt kaders voor een aantal m.e.r.-plichtige of m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten voor categorie D14 (de oprichting, wijziging of uitbreiding van een installatie voor het fokken, meten of houden van dieren) van het Besluit milieueffectrapportage. Ook zijn er mogelijke gevolgen voor de Natura 2000-gebieden, zoals de Alde Feanen, waarvoor een Passende beoordeling moet worden opgesteld. Een plan-MER is daarom nodig.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER of OER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten of omgevingseffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Dat is het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden. Het bevoegd gezag – in dit geval de gemeenteraad van Leeuwarden – besluit over het omgevingsplan.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer [3649](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies: proces

De Commissie signaleert dat niet duidelijk is hoe het worst-case planalternatief tot stand is gekomen. De andere alternatieven zijn nog niet in beeld gebracht en het is nog niet duidelijk hoe het worst-case planalternatief zich tot de andere alternatieven verhoudt. In de volgende deelparagrafen doet de Commissie voorstellen om voor het uiteindelijke OER een navolgbaar proces te maken.

2.1 Beleidsontwikkelingen en bestaand beleid

Hoofdstuk 2 van het OER gaat in op de Omgevingsvisie Leeuwarden en het nationale, provinciale en lokale beleid.

De Commissie mist een duidelijke analyse van de beleidsontwikkelingen, al dan niet in de vorm van scenario's, die van grote invloed (kunnen) zijn op het gebied. Op dit moment zijn veel plannen in ontwikkeling. Deze plannen of ontwikkelingen worden soms wel benoemd, zoals NOVEX programma (opvolger van de NOVI), maar er wordt niet aangegeven wat de mogelijke gevolgen of consequenties hiervan zijn. Hieronder staan enkele voorbeelden van beleidsontwikkelingen/scenario's die van invloed (kunnen) zijn op het plangebied of waarmee mogelijk rekening moet worden gehouden voor een toekomstbestendig omgevingsplan:

- **Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG):** Dit programma is gericht op natuurherstel en -versterking, verbetering van kwaliteit van water en bodem, en het tegengaan van klimaatverandering. In het NPLG worden de verplichtingen van de Europese Unie leidend: Vogel- en Habitatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Europese Klimaatwet voor beperken broeikasgassen. De provincies zullen een provinciaal programma maken om uitwerking te geven aan het NPLG. De gebiedsgerichte uitwerking zal zich ook (kunnen) strekken tot het Buitengebied Zuid van Leeuwarden, bijvoorbeeld door middel van een percentage natuurinclusief agrarisch gebied.

Het kabinet wil toewerken naar een hoger grondwaterpeil. Een hoger grondwaterpeil versterkt de biodiversiteit⁹, zorgt voor voldoende water in droge perioden, remt de daling van veenbodems en vermindert de uitstoot van broeikasgassen en mogelijk stikstof. Voor dit gebied kan dit invloed hebben op de ontwikkelmogelijkheden van grondeigenaren. Er kunnen immers kansen en beperkingen voor de bedrijfsvoering uit gaan volgen.

- **Beleidsontwikkelingen stikstof en stalsystemen:** Er zijn de afgelopen periode veel ontwikkelingen geweest in het stikstofbeleid en de werking van innovatieve stalsystemen. Deze zullen waarschijnlijk ook van invloed zijn op het omgevingsplan¹⁰.

⁹ Voor o.a. weidevogels zal het grondwaterpeil dan niet lager kunnen zijn dan 20 cm onder maaiveld.

¹⁰ Voortgang integrale aanpak landelijk gebied en opvolging uitspraak Raad van State over Porthos, 25 november 2022. <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-ff16ca9b79ac5d9e4c50c20aea245335397f05a0/pdf>.

- **Gezond en actief leven:** Recent is het gezond en actief leven akkoord gesloten. Leeuwarden Buitengebied Zuid heeft al een gezonde leefomgeving. Kijk in welke mate het akkoord positieve kansen biedt voor het buitengebied.¹¹

De Commissie mist ook op onderdelen een doorvertaling van het vastgestelde beleid, en of, en zo ja, welke consequenties dit heeft voor het plangebied. Bijvoorbeeld voor de Nota Weidevogels 2021 –2030 van de provincie Fryslân. Leg uit of en welke impact het heeft op het plangebied.

De Commissie adviseert daarnaast in het OER in te gaan op recente besluiten zoals nieuwe bemestingsnormen, bufferzones en andere verplichtingen, volgend uit de implementatie derogatiebeschikking en 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn¹². Met het oog op de in deze paragraaf geschetste ontwikkelingen en randvoorwaarden adviseert de Commissie met scenario's te werken, en in samenhang met de ambities na te gaan wat die kunnen betekenen voor de ontwikkeling van het buitengebied.

2.2 Concretiseren ambities en doelstellingen

Het OER in hoofdstuk 2 geeft aan wat de specifieke ambities en doelstellingen zijn voor het buitengebied. Deze volgen uit de ambities van de Omgevingsvisie en de ontwikkelprincipes (verbinden, verwaarden en vergroenen). Deze zijn uitgewerkt in zes ambities/gebiedswaarden, zoals *'eenvoudige en flexibele regels, grootschalige en nieuwe ontwikkelingen verdienen extra aandacht, kernwaarden ruimte, water en Mienskip staan centraal'*.

De ambities c.q. gebiedswaarden zijn in de ogen van de Commissie nog behoorlijk abstract en daarmee lastig toetsbaar. Maak deze concreet voor het definitieve OER, daarmee wordt voor de omgeving en besluitvormers duidelijk welke doelen in het gebied centraal staan en kunnen worden gevolgd.

2.3 Alternatieven en uiteindelijke voornemen

In de Beoordeling worst-case planalternatief zijn drie voorstellen gedaan voor te onderzoeken alternatieven:

- alternatief circulair en duurzaam (vergroenen);
- alternatief veenweideprogramma plus (vergroenen);
- alternatief verwaarden en verbinden.

De Commissie adviseerde in haar eerdere NRD-advies om de alternatievenvergelijking te gebruiken om te komen tot een wenselijk voorkeursalternatief (voornemen). Zij benadrukt nog steeds het belang van het onderzoeken van alternatieven om tot goede planregels voor het omgevingsplan te komen en het duidelijk vermelden hoe uit de beoordeling van milieu- en omgevingseffecten en de toetsing op doelbereik van de alternatieven het voornemen tot

¹¹ [GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord | Rapport | Rijksoverheid.nl](#).

¹² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/01/20/implementatie-derogatiebeschikking-en-zevende-actieprogramma-nitraatrichtlijn>.

stand is gekomen. Hierdoor wordt voor besluitvormers, belanghebbenden en omwonenden duidelijk hoe is gekomen tot het omgevingsplan.

De Commissie merkt op dat de alternatieven momenteel niet onderscheidend zijn, en veel overlap met elkaar hebben. Zo wordt in alle drie de alternatieven ingezet op maatregelen om de natuur te verbeteren. Het is ook niet duidelijk hoe de geconcretiseerde ambities/doelstellingen doorwerken in de keuze van de alternatieven, hoe is rekening gehouden met de geschetste ontwikkelingen in paragraaf 2.1, en hoe daarin het worst-case planalternatief zich verhoudt tot deze drie alternatieven.

De Commissie mist daarnaast in de beschrijving en uitwerking van alternatieven nog de aandacht voor gezondheidsbescherming en -bevordering, zodat de alternatieven op het gebied van gezondheid onderscheidend zijn.¹³ Onderzoek in een alternatief ook breed de mogelijke kansen voor behoud en verbetering van de agrarische biodiversiteit.

3 Toelichting op het advies: beoordeling worst-case planalternatief

3.1 Referentiesituatie

3.1.1 Huidige situatie

In hoofdstuk 3 van het OER staat een gebiedsbeschrijving van het plangebied en de omgeving. De Commissie merkt hierover het volgende op:

- *Gezondheid:* Er is nog geen informatie opgenomen over de huidige gezondheidstoestand van bewoners in de verschillende gebiedstypen. De Commissie adviseert om meer informatie te geven over de gezondheidsuitdagingen of -trends in het plangebied. Ga daarbij in op: bevolkingsontwikkeling, zorgvraag, mate van overgewicht et cetera.¹⁴
- *Agrarische functies:*
 - De NRD stelt dat er in het plangebied 90 agrarische bedrijven zijn. De Commissie vraagt om te verduidelijken of dit daadwerkelijk agrarische bedrijven zijn of agrarische functies. Verduidelijk welke eisen zijn gesteld aan typering van 'agrarische functies' (bijvoorbeeld het aantal grootvee-eenheid (GVE)).
 - Er is en wordt veel onderzoek verricht om de vergunde en werkelijke situatie op agrarische bedrijven in beeld te krijgen. Van ongeveer 70 bedrijven is achterhaald dat ze ook een Wnb-vergunning hebben. Geef hierbij ook aan wat het aandeel PAS-melders is, dat nog gelegaliseerd moet worden.
 - Tabel 5.5 van het OER laat de verdeling van de stikstofemissies over de diverse veehouderij-sectoren zien. Geef een nadere toelichting op deze categorie-indeling. Zo is op dit moment niet duidelijk wat valt onder 'overige rundveehouderij' en waarom deze apart worden weergegeven.

¹³ Gezondheidsbescherming: de toe- of afname van het aantal blootgestelden, tenminste voor geur en luchtkwaliteit en afstand tot melkveehouderij. Voor gezondheidsbescherming gaat het om de toe- of afname in voorzieningen, sociale veiligheid, groen en beweegvriendelijkheid.

¹⁴ Hier kan ook gebruik gemaakt worden van de themakaart gebiedsbeschrijving uit het al toegepaste instrument QuickScan gezondheid.

- *Natuur:*
 - Naast ruimtelijke informatie over planologisch beschermde gebieden adviseert de Commissie om ook de belangrijkste actuele kernkwaliteiten op het vlak van natuur in beeld te brengen, bij voorbeeld gebieden met veel weidevogels.¹⁵

3.1.2 Autonome ontwikkeling

In het OER is bij verschillende onderdelen de huidige situatie en de autonome ontwikkeling weergegeven. Zo wordt bijvoorbeeld aangegeven dat gezien landelijke en regionale ontwikkelingen 'wat betreft schaalvergroting en het aanscherpende stikstof beleid' er mag worden aangenomen dat dit leidt tot afname van melkveehouderijen in het gebied en afname van het aantal bronnen van geurhinder. De Commissie merkt op dat dit inderdaad de verwachting is, maar er niet de zekerheid is dat, *op welk moment* en *waar* dit van invloed gaat zijn. Er zijn immers daarover nog geen concrete (ruimtelijke) besluiten genomen. Het is dus niet mogelijk om dit soort trendverwachtingen als een autonome ontwikkeling te betrekken in de beoordeling van bijvoorbeeld geurhinder of natuurkwaliteit. De Commissie adviseert de referentiesituatie aan te passen en alleen ontwikkelingen in de autonome ontwikkeling te betrekken waarover is besloten en die een directe doorwerking hebben op de (agrarische) bedrijfsvoering.

3.2 Beschrijving worst-case planalternatief

De Commissie heeft nog de volgende opmerkingen en suggesties over het worst-case planalternatief:

- Er wordt ingestoken op een ontwikkelruimte uitgedrukt in bouwblokgrootte. Er is aangegeven dat circa 20% van het bouwblokoppervlak op een melkveebedrijf kan worden benut als stalruimte. Die stalruimte kan dan vervolgens worden toebedeeld aan een maximum aantal dierplaatsen. De Commissie geeft aan dat 20 procent een gemiddelde maat uit het verleden is, maar daarmee nog geen goede voorspelling is voor de toekomst. De Commissie geeft als overweging mee om de maximale toelaatbare invulling van een bouwblok af te bakenen aan de hand van een maximum percentage stal- of dierverblijfsruimte.
- Het OER geeft aan dat bij melkvee een emissiereductie tot 3,6 kg NH₃/dierplaatsen/jaar mogelijk is. Dat wil zeggen circa 72% ammoniakreductie ten opzichte van een traditioneel melkveebedrijf. De Commissie merkt op dat een melkveebedrijf ook bestaat uit (vervangend) vrouwelijk jongvee (gangbare verhouding is 0,7 vrouwelijk jongvee per aanwezige melkkoe). Voor vrouwelijk jongvee zijn in de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav) geen emissiearme systemen opgenomen. Daarom is gemiddeld over alle dieren een maximum emissiereductie van circa 58% mogelijk.
- In het OER wordt aangegeven dat mestvergisting leidt tot een lagere ammoniakuitstoot. Vermeld hierbij de bronnen.

¹⁵ Daadwerkelijke aantallen en dichtheden per gebied.

3.3 Toetsing doelbereik

De Commissie adviseert om in het OER niet alleen de milieu- en omgevingsgevolgen van de onderzochte alternatieven weer te geven, maar ook aan te geven in hoeverre doelen daarmee worden bereikt. Dit is van belang om inzicht te krijgen in hoeverre de alternatieven bijdragen aan de concrete doelen, zodat uiteindelijk een keuze kan worden gemaakt voor het Omgevingsplan.

3.4 Natuur

Het worst-case planalternatief is getoetst op de impact op beschermde gebieden en soorten. Er is een ecologisch onderzoek uitgevoerd (bijlage 3 van het OER). De Commissie signaleert dat rapport geen grote onjuistheden bevat, maar lastig leesbaar is. Dit komt omdat er veel informatie is uitgeschreven maar er niet of nauwelijks informatie is over populaties in het gebied in opgenomen, (bijvoorbeeld kaarten met concrete verspreiding van weidevogels of andere soorten). Zij adviseert om voor het uiteindelijke OER het ecologisch onderzoek nader toe te spitsen op de beschikbare gebiedsinformatie en de conclusies daaruit.

De Commissie merkt tevens het volgende op:

- *Stikstof*: Onderzocht is wat de effecten van het plan zijn voor de stikstofemissie en depositie daarvan op stikstofgevoelige natuurgebieden. Daaruit blijkt dat er significante negatieve effecten kunnen zijn op Natura 2000-gebieden. Er zijn daarom mitigerende maatregelen nodig om dat risico met voldoende zekerheid uit te sluiten en een reductie te bevorderen. Er zijn drie verschillende maatregelen onderzocht: fixeren van dierplaatsen, fixeren op bestaande veestalmuren en reduceren/fixeren van emissie/depositie ten opzichte van de huidige situatie. De voorkeur wordt gegeven aan een planregel die toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden uitsluit. De Commissie adviseert in het OER in te gaan op de effecten voor de bedrijfsvoering en te laten zien in hoeverre er dan uitbreiding mogelijk is, en zo ja, hoe. Dit in combinatie met borging van fixatie of reductie van stikstofdepositie.
- *Beschermde soorten*:
 - *Weidevogels waaronder grutto's*: In Friesland broedt bijna een derde van de Nederlandse grutto's en delen van het buitengebied behoren tot dit belangrijke weidevogelkerngebied. Voor onder andere het NPLG, later uitgewerkt in provinciale gebiedsprogramma's, wordt gewerkt aan de opgave om de sterk dalende populatie in een gunstige staat te brengen. Dit gebied is onderdeel van de grootste concentratie grutto's in Nederland. In de beoordeling wordt vooruitgelopen op uitvoering uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering. Zoals in paragraaf 2.2.1 aangegeven is nog niet duidelijk welke impact deze wet concreet in het gebied gaat hebben. Ga daarom uit van een alternatief waarin kansen voor behoud en verbetering van de agrarische biodiversiteit in beeld worden gebracht (zie ook paragraaf 2.3). Ook heeft de vergroting van de bouwvlakken impact op leefgebied (de verstoringscontour van circa 300 meter schuift op) van vogels en vleermuizen. Door toename van geluid, beweging en mogelijk licht (uit stallen). Onderzoek in het OER de effecten hiervan.
 - *Windturbines*: De mogelijkheid om kleine windturbines op eigen terrein te plaatsen heeft met een mitigerende maatregel een hooguit licht negatief effect, stelt het OER. De Commissie merkt op dat vleermuizen en erfvogels waaronder zwaluwen overal

rondom gebouwen vliegen, waardoor voor deze soorten er mogelijk een groter negatief effect is.

3.5 Water en bodem

In het OER is gekeken voor het worst-case alternatief wat de effecten zijn op waterkwaliteit, wateroverlast, droogte, bodemdaling en bodemkwaliteit. De Commissie merkt hierover het volgende op:

- *Verdroging*: Het plan sluit toename van verdroging niet zonder meer uit terwijl het gebied nu al te maken heeft met verdroging en bodemdaling. Aangegeven wordt dat uitbreiding van agrarische bedrijven geen extra effect heeft op verdroging (zowel in aanlegfase als realisatiefase) vanwege eisen die het Wetterskip stelt. Een goede beschouwing hiervan ontbreekt. De Commissie adviseert nader te onderzoeken wat het effect is van de uitbreidingsmogelijkheden op Natura 2000-gebied Alde Faenen en weidevogelgebieden en de resultaten te betrekken bij het definitieve OER.
- *Waterkwaliteit en bodem*:
 - Het uitbreiden van agrarische activiteiten kan een effect hebben op kwaliteit van het oppervlaktewater. Aangegeven wordt dat omdat de mate van verslechtering niet kwalitatief te beoordelen is, dit criterium licht negatief wordt beoordeeld. De Commissie begrijpt dat mogelijk een kwantitatieve beoordeling te veel tijd in beslag neemt, maar adviseert wel de gegeven kwalitatieve beoordeling beter toe te lichten.
 - In de NRD adviseerde de Commissie om in te gaan op eventueel neonicotinoidengebruik. Ga hier in het definitieve OER nog nader op in.

3.6 Gezondheidsbescherming

In het OER is gekeken voor het worst-case alternatief wat de effecten zijn op geurhinder, luchtkwaliteit en externe veiligheid.

De Commissie merkt hierover het volgende op:

- *Beoordeling*: de milieu- en omgevingseffecten zijn niet eenduidig beoordeeld. Voor geur en fijn stof ontbreekt de uitwerking van de beoordeling.
- *Geur*: De geurhinder op nabijgelegen woningen is enkel kwalitatief beschreven (de woningen boven 8 Odeur). Geef conform het NRD-advies van de Commissie meer duidelijkheid over de te verwachten geurhinder.¹⁶ Pas ook de referentiesituatie aan (zie paragraaf 2.1 van dit advies) en daarmee de beoordeling van de geurhinder. Kijk daarbij ook naar de omvang van het bedrijf.
De uitbreidingsmogelijkheden van een pluimveehouderij bij Warten kan leiden tot extra geurhinder, evenals de halvering van de minimale afstanden van melkveehouderijen ten opzichte van gevoelige bestemmingen. De Commissie adviseert daarom om maatregelen te onderzoeken om toename van geurhinder tegen te gaan.
- *Lichthinder en geluidhinder*: Zijn nog niet onderzocht. Onderzoek dit conform het NRD-advies¹⁷, aangezien er uitbreidingsmogelijkheden zijn voor bedrijven. Het is nu niet

¹⁶ Paragraaf 5.1 van de NRD.

¹⁷ Paragraaf 5.1 van de NRD.

bekend of er omwonenden in de nabije omgeving zijn die te maken krijgen met (extra) licht- en geluidhinder.

- *Fijn stof*: Toets ook de luchtkwaliteit aan de gezondheidkundige advieswaarden. Het gebied heeft een goede luchtkwaliteit en belangrijk om dit inzichtelijk te maken.
- *Quickscan*: Gebruik ook voor de beoordeling van milieu en omgevingseffecten de themakaarten veehouderij en fijnstof van de Quickscan Gezonde Leefomgeving.¹⁸

3.7 Gezondheidsbevordering

In het OER is gekeken voor het worst-case alternatief wat de impact is op gezondheidsbevordering. De vier thema's voorzieningen, sociale veiligheid, groen en beweegvriendelijkheid zijn uit de QuickScan opgenomen en uitgewerkt. De extra stap die wordt toegevoegd is de waardering van de uitkomst van de scan naar positief tot en met negatief (groen naar rood-score). De regels/activiteiten uit het omgevingsplan leveren een toename of afname van punten op de scan-score. Licht navolgbaar toe hoe tot de score is gekomen (expert judgement, met stakeholders, door gemeente)¹⁹, en of alle mogelijk gemaakte planregels zijn getoetst. Ook adviseert de Commissie om de beoordeling te doen per gebiedstype, omdat anders de kansen en knelpunten niet goed inzichtelijk zijn.

3.8 Erfgoed

Het plangebied bevat veel historische bebouwing en oude boerenplaatsen. Vergroting van de bouw mogelijkheden brengt daar extra risico's met zich mee en vormt een negatief effect op erfgoed archeologie. Onderbouw nader waarom de beoordeling van de impact neutraal is.

¹⁸ <https://professionals.ggdgm.nl/voor-professionals/quickscan-gezonde-leefomgeving>.

¹⁹ Zie ook hoofdstuk 5 'Expert Judgement (deskundigenbeoordeling)'.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Sjoerd Bokma

Tom Ludwig MA (secretaris)

drs. Renske Nijdam

Marja van der Tas (voorzitter)

ing. Rob Vogel

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Omgevingsplan Leeuwarden Buitengebied Zuid.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Een MER is mogelijk ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Gemeenteraad van Leeuwarden.

Initiatiefnemer besluit

College van burgemeester en wethouders van Leeuwarden.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3649](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

